



บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วรรณกรรมคืองานเขียนและแต่งขึ้นที่เป็นผลงานอันเกิดจากการคิดและจินตนาการ แล้วเรียบเรียง นำมาบอกกล่าว บันทึก ขับร้องหรือสื่อออกมาด้วยวิธีการต่างๆ โดยทั่วไปแล้วจะแบ่งวรรณกรรมเป็น 2 ประเภท คือ วรรณกรรมลายลักษณ์ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่บันทึกเป็นตัวหนังสือ และวรรณกรรมมุขปาฐะ อันได้แก่ วรรณกรรมที่เล่าด้วยปาก ไม่ได้จดบันทึก ดังนั้นวรรณกรรมจึงมีความหมายครอบคลุมไปถึงประวัติ นิทาน ตำนาน เรื่องเล่า จำจั่น เรื่องสั้น นวนิยาย บทเพลง คำคม เป็นต้น วรรณกรรมจึงเป็นงานศิลปะที่ถ่ายทอดออกมาด้วยการใช้ภาษาประกอบเพื่อต้องการสื่อสารเรื่องราวให้มนุษย์เข้าใจ ความงามของวรรณกรรมขึ้นอยู่กับการใช้ภาษาให้ถูกต้องชัดเจนและเหมาะสมกับเวลา โอกาสและบุคคล ทั้งนี้ภาษายังสามารถปรุงแต่งให้เกิดความเหมาะสมไพเราะหรือสวยงามได้และยังแสดงให้เห็นวัฒนธรรมที่เป็นเลิศในการใช้ภาษาของผู้แต่งอีกด้วย

วรรณคดีเป็นวรรณกรรมสร้างสรรค์อันล้ำค่าของมนุษย์ มนุษย์สร้างและสื่อสารเรื่องราวของชีวิตวัฒนธรรมและอารมณ์ความรู้สึกที่เกี่ยวข้องหรือสะท้อนความเป็นมนุษย์ด้วยกลวิธีการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา ซึ่งมีความเหมือนหรือแตกต่างกันไปในแต่ละยุคสมัย พระยาอนุมานราชธน(ยง เสถียรโกเศศ,2533) กล่าวถึงความสำคัญของวรรณคดีว่า โลกปัจจุบันเจริญก้าวหน้ามาได้ไกลก็เพราะวิทยาศาสตร์ แต่ถ้าพึ่งวิทยาศาสตร์เท่านั้นไม่ครอบคลุมไปถึงความเป็นไปในชีวิตที่มีอารยธรรมและวัฒนธรรมสูง ต้องมีศาสนา ปรัชญา ศิลปะและวรรณคดีด้วย สิ่งเหล่านี้ย่อมนำมาซึ่งความดีงาม นำความบันเทิงมาให้แก่จิตใจให้เราคิดงาม เห็นงาม ประพฤติงาม มีความงามเป็นเจ้าเรือน แนบสนิทอยู่ในตัวตนของเรา ศิลปะและวรรณคดีนี้ คือ แดนแห่งความเพลิดเพลินใจ ทำให้มีใจสูงเหนือใจแข็งกระด้าง เป็นแดนที่ทำให้ความแข็งกระด้างต้องละลายสูญหาย กลายเป็นมีใจงาม ละมุนละม่อมเพียบพร้อมไปด้วยคุณงามความดี วรรณคดีมีความสำคัญทางด้านการใช้ภาษาที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคน การสืบทอดและอนุรักษ์วัฒนธรรม กฎระเบียบคำสอน และเป็นเครื่องมือสร้างความสามัคคี

ให้เกิดในกลุ่มชน และให้ความจรรโลงใจ นอกจากจะให้คุณค่าในด้านอรรถรสของถ้อยคำให้ผู้อ่าน เห็นความงดงามของภาษาแล้วยังมีคุณค่าทางสติปัญญาและศีลธรรมอีกด้วย วรรณคดีจึงมีคุณค่า แก่ผู้อ่าน 2 ประการคือคุณค่าทางสุนทรียภาพหรือความงาม สุนทรียภาพหรือความงามทางภาษาเป็น หัวใจของวรรณคดี เช่น ศิลปะของการแต่งทั้งการบรรยาย การเปรียบเทียบ การเลือกสรรถ้อยคำให้มี ความเหมาะสมกระทบอารมณ์ผู้อ่าน มีสัมผัสให้เกิดเสียงไพเราะ เป็นต้น และคุณค่าทาง สาระประโยชน์ เป็นคุณค่าทางสติปัญญาและสังคม ตามปกติวรรณคดีจะเขียนตามความเป็นจริงของ ชีวิต ให้คติสอนใจแก่ผู้อ่าน สอดแทรกสภาพของสังคม วัฒนธรรมประเพณี ทำให้ผู้อ่านมีโลกทัศน์ เข้าใจโลกได้กว้างขึ้น

นอกจากคุณค่าและประโยชน์ของวรรณคดีข้างต้น ในวรรณคดีมีภาษาเป็นตัวกลาง ถ่ายทอดเรื่องราวเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและเกิดจินตนาการตามเรื่องที่อ่าน นอกจากความบันเทิงที่ผู้อ่าน ได้รับแล้ว วรรณคดีแต่ละเรื่องยังมีคุณค่าทางวรรณกรรม และที่ควรให้ความสนใจอีกในแง่มุมหนึ่งของวรรณคดี คือ สุนทรียภาพทางรสวรรณคดี รสวรรณคดีไทยมี 4 รส คือ เสาวรส รสนี้เป็นการ ชมความงาม ชมโฉม พร่ำพรรณนาและบรรยายถึงความงามแห่งนาง นารีปราโมทย์ คือ การทำให้ "นารี" นั้น ปลื้ม "ปราโมทย์" ซึ่งรูปแบบหนึ่งก็คือ การแสดงความรักผ่านการเกี่ยวไ้อัโลม พิโรชาทัง คือ การแสดงความโกรธแค้นผ่านการใช้คำตัดพ้อต่อว่า ทั้งยังสำแดงความน้อยเนื้อต่ำใจ ความผิดหวัง ความแค้นคับอับจิต และความโกรธกริ้ว ตามออกมาด้วย สัตถาปังกพิไสย คือ การโอศคร่ำครวญ หรือบโทศกอันว่าด้วยการจากพรากสิ่งอันเป็นที่รัก ส่วนรสวรรณคดีแบบสันสกฤตนั้นมี 9 รส คือ ศฤงคารรส คือ รสแห่งความรัก หาสยรส คือ รสแห่งความขบขัน กรุณารส คือ รสแห่งความ เมตตากรุณาที่เกิดภายหลังความเศร้าโศก รุทรรส คือ รสแห่งความโกรธเคือง วีรรส คือ รสแห่ง ความกล้าหาญ ภัยนกรส คือ รสแห่งความกลัว ตื่นเต้นตกใจ พิกัดสรส คือ รสแห่งความขง ความ รังเกียจ อัปภูตรส คือ รสแห่งความพิศวงประหลาดใจ และศานติรส คือ รสแห่งความสงบ

วรรณคดีไทยมีหลายเรื่องที่ได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสรว่าเป็นวรรณคดีชั้นเยี่ยม เช่น ประเภถลิลิต ได้แก่ ลิลิตพระลอ ประเภถฉันท ได้แก่ สมุทโฆษคำฉันท์ ประเภถกาพย์ ได้แก่ มหาชาติกลอนเทศน์ ประเภถกลอนสุภาพ ได้แก่ เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ประเภถบทละครรำ ได้แก่ อิเหนา ประเภถกวีนิพนธ์ ได้แก่ พระนลคำหลวง ประเภถกาพย์เห่เรือ ได้แก่ กาพย์เห่เรือของ เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ ประเภถกลอนนิทาน ได้แก่ พระอภัยมณี ประเภถนิราศ ได้แก่ นิราศนรินทร์ หากจะวิเคราะห์ด้านความงามความไพเราะ สุนทรียภาพ ด้านวรรณศิลป์จะพบอยู่ในวรรณคดี ทุกเรื่องเสมอ วรรณคดีเรื่องหนึ่งๆจะถ่ายทอดอารมณ์ต่างๆ เช่น อารมณ์รักทั้งสมหวังทั้งผิดหวัง

อารมณ์โกรธ อารมณ์เกลียด อารมณ์อิจฉาริษยา วรรณคดีเรื่องพระอภัยมณี เป็นวรรณคดีที่เกิดขึ้นจากจินตนาการของกวีอย่างแท้จริง โดยมีเจตนาจะให้ เป็นเรื่องประโลมโลก พระอภัยมณีมีคุณค่าหลายด้าน เช่น จินตนาการของผู้แต่ง ความรู้เรื่องคติธรรม ประเพณี สงคราม สันติภาพ ความรู้เรื่องทะเล และความรักความกตัญญู โดยเฉพาะความรักและความกตัญญู สุนทรภู่ได้นำความรักประเภทต่างๆ มาแสดงให้เห็นในเรื่องพระอภัยมณี ไม่ว่าจะเป็นความรักระหว่างบิดามารดากับบุตรเช่น พระอภัยมณีกับสินสมุทร ความรักระหว่างสามีภรรยาแบบต่างๆ เช่น รักเดียวใจเดียวของนางผีเสื้อสมุทร ขี้หึงเหมือนสุวรรณมาลี เคารพเทิดทูนเหมือนนางเกษรา รักและเสียสละเช่นนางเงือก เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาศฤงคารรสในวรรณคดีสันสกฤตเรื่องพระอภัยมณี ว่ามีศฤงคารรสใดบ้างที่ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ จินตนาการและรู้สึกคล้อยตามวรรณคดีเรื่องนั้นๆ และศึกษาว่ามีความรักรูปแบบใดบ้างตามแนวคิดทฤษฎีของ กุสุมา รักษมณี ที่ปรากฏในวรรณคดีและสะท้อนแนวคิดหรือความน่าสนใจใด ที่สุนทรภู่ได้ถ่ายทอดไว้ในวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณี

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาศฤงคารรสในวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณี

คำถามในการวิจัย

วรรณคดีเรื่องพระอภัยมณีมีรสวรรณคดีประเภทศฤงคารรสอะไรบ้าง

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบถึงศฤงคารรสที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีเรื่อง พระอภัยมณี
2. เป็นประโยชน์และเป็นตัวอย่างแก่ผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับเรื่องรสวรรณคดี

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย คือ วรรณคดีเรื่องพระอภัยมณี ของ สุนทรภู่

ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2559 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2560

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. วรรณคดีเรื่องพระอภัยมณี หมายถึง ผลงานการประพันธ์ของ พระยาศรีสุนทรโวหาร หรือสุนทรภู่ กวีเอกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ประพันธ์ขึ้นเป็นนิทานคำกลอน มีจำนวน 64 ตอน
2. ศฤงคารรส หมายถึง รสแห่งความรัก เป็นการพรรณนาความรักต่อบุคคล ได้แก่ ความรักต่อทายาท ความรักต่อบุพการี ความรักต่อญาติพี่น้อง ความรักต่อเพศตรงข้าม